

JAUNIMAS

RUGSEJO M.

1911-M.

Br.

Jaunimas

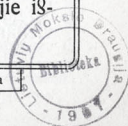
Mēnesinis laikraštis skiriamas jauniešiem.

TURINIS: Reikia branginti, kas kitiems šventa. — I medį droginėtas vaizdelis. — Tautinis Prūsų Lietuvių ugdavinis. — Apgalgā: Ukstosi kārui; Muhameto tikības gemēs; Lietuvių vienībē; keliū Lietuvių kelionē I Amerikā; „Žiburio“ draugija; blaivībē Didž. Lietuvoj; Prūsų susirinkimininkū blaivībē; pasimirē vienas Vokietišū poetas Lietuvīs. — Pasikalbėjimai. — I Lietuvius dailininkus. — Žodinėlis. — Nauji rāštai. — 19 leidėjū-raštojų pusēs.

REIKIA BRANGINTI, KAS KITIEMS ŠVENTA.

Mūsū laiku nusiduoda īpatingi dalīkai. Gīvenimas tarsi apsvirtšia. Kas seniai pamiršta buvo, vėl pareina ī žmoniū omenī. Kas seniau buvo paniekinama, vėl iškeliamā ī garbē. Kas ilgai rodēsi nevertu, dabar skaitoma vertšiausiu dalīku. Ir antraip. Kas žmonēms lig šol buvo labai svarbu, dažnai prapuldo ūmai savo vertībē. Kas ilgai buvo augštai stātoma, tas šiandien beveik paniekinama.

Jau nekartā tokie laikai īra užēje žmonijai. Apie priežastis to negalima keliais žodžiais pakalbėti. Rodosi lig žmonēse pasidāro kitas supratimas, kitas skonis, kits reikalāvimas. O tūli tad lig su pasimēgimu tuos peikia, kurie dār laikosi prie senū dalīkū. Tiesiog tuos dārko ir viskān niekina, kas kitiems šventa. Jie temāto, kas po akiū. Nemāto tū vidaus dalīkū, kuriuos jie ištikrūjū naikina. Nežino, kān darā.

Reikia aiškiai atskirti tai, kas žmogaus viduje nusiduoda, ir tai, kas tãn sukelia. Visi jausmai, visi pajautimai ãra vidaus patãrimai. Negalima jũ ã žmogũ idėti. Galima juos žmogaus sieløj tiktai sužadinti ir auginti. Jais apsireiškia žmogaus esibės ãpatibės. O kuo prakilnesni tie jausmai, tuo daugiau juose matyti paties žmogaus prakilnibė.

Prakilniausias žmogaus jausmas ãra šventibės pajautimas. Kas tojo nãra patãres arba nebegãl patirti, tas ãra labai apgailėtinas vargas. ãra, beveik sakãtai, nežmogus. O baugũ darbã tasai vãro, kursai naikina žmogũje šventus jausmus. Jisai tiesiog žmogaus esibe skriaudžia, jã marina. ãra jis blogesnis už žmogzudĩ. Tas tesunaikina kũnã, bet jis žudo žmogaus sielã.

Rodos kiekvienas žmogus turėtų tai numanĩti. Brangiausias viso gyvenimo dalikas ãra žmogaus esibė ir visos jos ãpatibės, bũtent žmoniškumas. Vienã tũjũ naikinant, naikinama žmonijos gĩvibe. Ir taip vienas žmogus tarsi stojasi prieš visã žmonijã. Negãli tai nei vienãm išeiti ant gero. O kad jis turėtų ir kazin-kiek šalininkũ. Vis dėlto bus jis žmonijos skriaudėju, nežiũrint ã tokĩ darbã iš kito dãr atžvilgio.

Berods negalima tiesiog šventũjũ jausmũ pasiekti. Ir todėl minimas žudĩmas ne taip dažnai atsitinka. Bet tai, kas tuos jausmus sukelia, tai ãra labai dažnai paviršutiniai daigtai, o tie kiekvienãm prieinami. Jau nenoroms nekartã nusi-

duoda, kad juos niekiname, juos darkome. Todėl nereikėtų jũ ir noroms dãr banditi žmogui išplėsti.

Teisibė, kãn žmonės šventu, pagarbinimo vertu skaito, ãra labai dažnai visai neverti, kartais net paiki dalikai. Tũli gãrbina jau kokĩ kampuotã pãgali, kiti ãpatingã akmenĩ, kiti laiko šventomis kokias pãsakas, kuriose, rodosi, nãra nieko protingo, nieko išmintingo, ir tt. O tai, rodos, kiekvieno žmogaus uždavinis ãra kitãjĩ išskelti iš tokio žmogũ žeminantšio padėjimo.

Tikrai taip ãra. Dalikai, kurie šventuosius žmogaus jausmus sužadina, ãra labai nelgius ir kartais visai neverti; bet taip mums tik rodosi. Reikia išmanĩti, kad minimi dalikai tãra priemonėms tiems jausmams sukelti, ne jiems sutverti. Tie jausmai ãra brangintini, ne tos priemonės. Toliau, žmonės nelgiũs. Ne kiekvienãm tinka tie patĩs dalikai jo giliausioms ãpatibėms gaivinti. Beto daug žmoniũ tik tie dalikai tepasiekia, kurie jiems pãprotšiu keliu pastojo tãm tinkamais. Tieji sumegsti su visokiais nesuskaitomais akstiniais, kurie žmogaus gyvenime veikia ir anũ svarbumã tik padidina. Ir žemo stovio žmogus tegãli tokiu bũdu privedamas bũti prie augštšiausiũ jausmũ.

Reikia suprasti: jãm augštšiausiũ jausmũ. Ir jis turi išmokti patirti dãr augštesnius. Jis turi jausmingesnis, lobingesnis pastoti. O kaip reikia branginti, kas kitiems šventa, taip reikia labai svarbiu bei vertu skaitĩti ir tai, kad žmogaus

Sventībės pajautimas vis augštesnis, vis gilesnis pastotū.

Todėl, rodos, pažanga reikalauja, kad tūli da-likai nustotū žmogui savo svarbumo. Ištikrūjū taip ir ira. Kas kūdikiui labai verta buvo, tas jo nebojama jām vīru pastojus. Bet atimk vaikui zaislā, ir jī padarīsi nelaimingu ilgām laikui. Gāli būti, kad jām skriaudā padarīsi visām āmžjui. Vaikas išauges pats meta, kas jām nebetinka. O užauges žmogus, kuomet jis vidūje iškilā, taipojau deda ī šālī, kas jo stoviui nebepritinka.

Išaina iš viso to, kad nepadārome nieko gero žmogui peikdami, kån jis šventu skaito. Priešingai, labai nusidedame. Ir tie, kurie nieko kito negāli padarīti, kaip tik tai, neturētū kišties ī dalikus, kurie tēra jiems kas padūkusiām jautšiu gražusis gēliū daržas. Norint žmones gelbėti, reikia jiems tinkamu būdu sukelti juose šventus jausmus. Ira tai pradžia ir pabaiga viso išmintingo veikimo. Taip žmonės išlengvo vidūje augš ir iškilš iš to, kas jiems lig tol žādino minimus jausmus. Ir jie pātis tad tai apreiķš. Žvalgīsis, ar ne galētū dār tinkamesniu būdu patenkinti savo esībės linkimū. Pātis išvis vargingumā tū priemoniū, kuriomis tām lig tol naudojosi. Pātis pradēs abejoti, ar visa-tai ir teisinga, kas jiems augštšiausia teisībe rodēsi.

Tuomet laikas jiems patarnauti. Bet nebūtū tikras būdas sakīti, jog viskas, kån jie taip ilgai ira garbine, ira svajonēs, niekai, melas, apgavi-

mas, ir tt. Viena: taip sakīti, būtū neteisībe tarti. Antra: tuo nieko žmonēs ir nepatarnautume, ir tik, kaip augštšiau mātēm, juos labai skriaustume. Būtina ira bandīti savo būdu žmonēsė sužadinti šventībės pajautimā. Kuomet mums tai pasiseks, žmonēs ir mūsų priemonės tokiems jausmams sužadinti garbėj laikīs ir pagal savo sprendimā dēs ī šālī, kas jiems pasirodīs nebetinkama. Taip jie nebus skriaudžiami, bet lobinami. Ir išlengvo išmoks pātis auginti šventšiausius savo jausmus tikrai augštomis priemonēmis. Ir niekingosios nustos savaimi savo vertībės, arba, kas labai galima, īpatšiai žiūrint ī tikībines baznītines apeigas ir tūlus mokslus, pasirodīs — labai augštšais, vertingais.

Vienok, išmintingai pasielgti ir kitiems žmonēsms naudingai patarnauti tegāli išmintingi žmonēs. O tokiū, kaip žinoma, apskritai nedaug. Kazin keli tarp Lietuviū! Bet kiekvienas gāli išmintingas pastoti. Reikia tiktai valfti širdī nuo visokiū niekū, visokiū pageidimū, īpatšiai geismo ant kitū viršū turėti, kitus valdfti; nustoti pikta, blogā dārius, griovus, kas kitiems šventa; ir galiaus reikia mīlėti teisībe, grožībe ir gerībe. Tad iš lengvo sušvis išmintis ir žmogus išsvengs kvailū darbū.

Vidūnas.

1 medį drožinėtas vaizdelis pagal piešinėlį dailininko Franz Pocci.

Buvom zadėje vaizdelius į "Jaunimą" dėti. Nega-lėjome. Norėjome paduoti Lietuvii dailininkū darbus, o jų ligšol nesuilaukėme. Emėme pasiprāše todēl šijį iš ge-riaušiojo Vokietšii dailēs laikraššio vardu "Kunstwart"). Ten tas vaizdelis Sale kitū minėtoju dailininko paduotas, kadangi jie išleidėjui taip labai patike.

O kas tame vaizdelije gražu? Reikia į jį išjūrėti. Labai jis prāstas. O tatšau, kiek jis reiškia. Tas namelis pagirij ir užkalnij, tie medžiai, tas vaikelis, tākas, kuriuo jis vaikššioja, viskas taip paduota, jog matai visā nusida-vimā. Savo ramibėje ir savo malonumu pasilieka namai ir medeliai užpakalij. Vaikelis žengia lig traukdamas kažin kur į "svietā", pasiėmes šākā su savim. O kaip jis žiūrē! Tarsi matitū jau dabar kokį nepaprastā dalikā, gāl kokį pavojū. Bet jis žengia tvirtai tolin. Regima, jog jis nebos jokiū kliūtšii ant savo kelio. O koks skirtu-mas tarp to gīvojo vaiko, tarsi pilno visokios vilties ir visokiū norū ir tū tiliūtū namū, to ramaus krāsto! Ti-kime, šis vaizdelis bus Lietuvii dailininkams parāginimas taipo-jau dirbti. Kitā kartā paduosime vėl vienā. O gāl Lietuvio sutvertā.

Vds.

¹⁾ Tariu šisōn dėkui gerb. knigū leidėjui Georg D. W. Callwey iš Muenchō už kilšēs paskotinimā.

TAUTINIS PRUSU LIETUVIU U3DAVINIS.

Nekartā apie tai jau kalbėjau ir rašiau. Nors ir ke-liais tik zodžiais, tarsi praeidamas. Ir visaip išsitariau. Bet rodos ne per viršū bus dār kartā ir gāl dār giliau į mūsų padėjimā pažvelgus ir uždavinī, kurs iš jo mums stojasi, iš naujo parodžius.

Tai nūdien be abejonēs labai svarbu. Ilgā laikā buvo vāromas tautinis dārbas. Ir lig vos šen bei ten pradėjo rasties gīvibė. Bet dabar sujunda visos mūsų jėgos. Ir pradeda veikti. Tai būtinai reikalinga, kad tinkamai būtų naudojamoms. Nenusiblašktū bereikalo. Būtū valdomos tiksliai. Nėsa pagal aiškū supratimā mūsų padėjimo ir to, kas mums reikalingiausia.

Mūsų padėjimas nėra tik taip paviršutiniškai supran-tamas. Ir jį gerinti, tai nėra tiktai kepure pakilėti. Nėra abejotina, kad Lietuviai Prūsuose randasi didžiam pavojūje ištautėti, kaipo Lietuviais išmirti. Tām dera visokie veiksniai. Vīriausias išra Vokietšii kultūros reiškiniai ir tūjū intėkmēs bei veikimai į Lietuvius. Antrasis pagal svarbumā veiksnis išra patšii Lietuvii susitinkimas su tais Vokietšii kultūros reiškiniais. Kitas veiksnis, tai tie žmo-nēs, kurie Vokietšii kultūros galia tūšia ir kiek tik istengia naudojasi, kad Lietuvius veikiausiai padārius Vokietšiais. Pagaliaus reikia minėti kaipo svarbu veiksnī ir tuos žmo-nēs, kurie kiek tik galėdami bando trikinti darbā tautiniām Lietuvii atsigavimui.

Visi šie veiksniai turi savo pasisekimā. Ir išra visai suprantama, kad Lietuviai virsta Vokietšiais. Būtū ste-buklas, kad būtų kitaip. Tik apmāstikime.

Kiekvienas žmogus nori gīvas būti. Paprastai žmo-gus jautšias gīvu esās, kad jo dirgsnis pasiekiamos visokiū intėkmii, kad jo pasijautimas žādinamas. Gīvām būt norėti išra trokštū jausmū sukilimo. Kas ko skanaus išra kartā ragāves, tas nori tuo dār kartā pasimėgti, nori dār kito-ko, kas gāl išra dār skaniau. Taip ragaudamas,

patirdamas įvairiausių intekmū, visokiū gyvenimo reiškinū, žmogus gyveniu, sąmoningesniu pastoja. O tai, kán paprastai vadiname kultūra, íra kaip tik žmoniū išlengvo sutvertas tikras visokiū priemoniū ríšulis žmogaus pajautimams sukelti. Augštesnė kultūra turi daugiau tokiū priemoniū, negu žemesnioji. Augštesnioji kultūra todėl ir daug geriau patenkina žmones. Ir žmonės jos nori, kadangi tai susiriša su pamatiniu žmogaus noru, būtent kuo daugiau, kuo šviesesnės gívibės ígti. Supraskime: gívibė íra sąmoningumas augštesnėj prasmėj.

Labai augštos kultūros reiškiniai berods nepasiekia žemo stovio žmogaus. Todėl jis paprastai griebiasi tik stambiausiųjų tos kultūros priemoniū savo dirgsnims erzinti. Laukiniai žmonės perka iš kultūrinių daugiausia apšvaiginančių gėralū ir kas tām lígu. Ir tokie žmonės žuva.

Kur skirtumas ne toks didis, tše žemesnės kultūros tauta visuomet patraukiama í augštesniau stovintįsiją ir dingsta tojoj. Tše žmonės randa visokiū patenkinimū, visokiū smagumū, daugiau gívibės, pilnesnį gyvenimá ir pagaliaus net daugiau garbės. O kán suteikė jiems jų patšiū tauta? Jū akis: nieko. Jiems rodosi, jog pasinaudodams kitū tautos kultūra, pats žmogus íra kiles, íra ígijęs daugiau gívibės. O tatsau tai íra apsirikimas. Joks turtas, ar būtų jis paviršutiniškas ar dvásiškas, nepastoja gívu lobiu, kad ju neesi pats ígijęs savo triūsu ir vargu. O dvásiškám turtui ígti, tai esti žmoniškesniu pastoti, tēra tik vienas kelias, būtent augti savo būdu, savo tautos kūne ir dvasioj. Bet to negáli išmaniti prastas žmogus. Jis savo palinkimū nevaldo, jis jų valdomas. Ir jis pradeda gerbti augštesnės kultūros tautá. Íra tai visai gamtiška ir teisinga. Bet ima savo tautá peikti. O tai negamtiška ir neteisinga ir jám doriškai labai kenkia ir tautai priruošia gálá. Bet taip visuomet, kad dvi tauti susisiečia, kuriū kultūros nelígios. Žemesnioji tauta nupuola. Ir já gelbėti tēra vienas aiškus kelias.

Dabar pažvelgkime í Lietuvius Prúsuose. Vokietišiū kultūros reiškiniai nevien pasiekia miestus ir kaimus, bet giliai ísmenga í pati Seiminū gyvenimá. Kur žmogus nužvelgia, kán jis nutveria, visas reiškia Vokietišiū kultūrą. Net Lietuviiū rástuose ir laikraštisuose ji atsižimi, nors būtų tai tik ir sukraipítame pavidale. Kad koks Lietuvis nori savo gyvenimá geriau ísitaityti, kad nori dvásiškai tarpiti, visuomet turės jis naudoties Vokietišiū kultūra. Ar tad gáli būti nuostabu, jog jame auga ir noras būti Vokietišiū? Ar nuostabu, kad pradeda gėdėties savo tautos ir šálinties nuo kitū jos vaikū? Nereikalaukime ís jo, kas jám negalima!

Visai giliai nugramzdintas ir nuslopintas íra tautinis Lietuviiū pajautimas Prúsuose. O norint Lietuvius tautiškai gelbėti, reikia susijieškoti Lietuviuose tán taip giliai paslėptá žmogaus ir tautos atsivavimo šákni. Suprantamas dalikas, kad tai nėra kiekvienám galima. Reikia tām tikro Lietuviiū padėjimo tikrai išmanantšio žmogaus, kurs visa širdimi nori dirbti ir tautos lábui. Kitaip nieko neišeis. Kiekvienas kitas darbas bus veikiau naikinimas negu gaivinimas. Perlabai opus íra tautinis Lietuviiū padėjimas Prúsuose. Kiekvienas apsirikimas tautiniame darbe gáli tik íštautėjimá paskubinti. Íra toks gyvenime pastebimas ístátimas, kad visi darbai paremti žuvanti daliká ju žuvimá tik paskubina, kuomet tas dalikas žúti turi. Ir beveik rodos, jog taip ir íra su Lietuviais Prúsuose. Nėsa zavinimo darbas ís Lietuviiū pusės beveik daugiau paremamas negu gaivinás veikimas. Bet daug dalikū išrodo, jog Lietuviiū tauta nėra žuvimui pasmerkta. Per daug toj tautoj íra dár dvásiškos ir doriškos gívibės žimiū. Todėl reikia su geriausiu apmástimu jos lábui dirbti, o labai saugoties jái kenkti savo darbu.

Nesuprantant mūsū padėjimo, dárbas gáli visai atbulai váromas būti. Ir íra taip dáromas. Túli, paveikslui, beveik su piktumu rodo í ívairias Vokietišiū ístaigas, ku-

riomis Lietuviai privertšiami pastoti Vokietšiais. Ira tše bazynczios, mokiklos, kareivija; ira visokiū Vokietšiu draugiju. Jos net kaimuose isteigtos. Ipatšiai buvusiuju kareiviu ir jaunuju draugijos. Ir tulu tos draugijos taip zmoniū akše pastatomos, lig jos itišia isteigtos Lietuviams suvokietinti. Teisibė ira, jog jos tam dera, ir tulu ipatšiai dar-gi patšiu Lietuviu tam smarkiai vartojamos.

Bet tai neteisibė, kad tos draugijos tuo tikslu steigjamos. Tokiu draugiju ira visur Vokietijoj. O kitur jos daug gvesnės negu mūsų krašte. Kām jos ten steigtos, tam ir šišon, būtent Vokietšiu tautos vienibei stiprinti ir jaunuju dorai tvirtinti. Tam dera ir visos Vokietšiu kultūros istaigos, o gal dar ir kokiems pašaliniam reikalams.

Tan reikia aiškiai išvisti. Nėsa kuomet mes to nematšime ir tautiniu darbu vadšime nekantos pakėlimā prieš Vokietšiu kultūrā ir patšius Vokietšius, tuomet mes niekuomet nepriešime prie tikrojo tautinio darbo. Kadangi visā pastebėjimā kreipiame ne i viriausio, bet i menkesnio svarbumo dalikā ir veikiame atbulai. Ir iš-eina visas veikimas tik tautos naikinimui. Tše nėra jokiū "bet" ir "vienok", tše reikia všiesiai regėti.

Tautinis darbas turi prasidėti prie šaknies tautinio atsigavimo, tai esti prie pažadinimo tautinio jausmo, prie sukėlimo noro būti Lietuviu.

Išrodant paprastām žmogui, jog tik tuomet jis tegali žmoniškai tarpiti, kad jis savo būdu bus dvāsiškai auginamas, jām nedaug bus suteikta. Žmogus turi patirti pasimėgimā tuo, kas lietuviška. Taip tegali jame noras pabusti būti Lietuviu. Prieš Vokietšiu kultūros reiškinius reikia statiti Lietuviu kultūros vaisius.

Klausimas berods kila, kām ištaisšime su menka savo kultūra prieš iškilusijā Vokietšiu. Bet tas klausimas nėra vietoj. Svetimos kultūros reiškiniai niekuomet nesmenga taip giliai i žmogū, kaip jo patšios tautos kultūros

reiškiniai. Tai reikia žinoti. O kas dienā beveik patiriama. Ir su menkais dalikais daug galima padariti, jei jie nėra niekingi suliginant su Vokietšiu dalikais.

Taip išeina, kad mums reikia kiek imānant i žmones nešti savo kultūros vaisius. Žmonės turi galėti pasimėgti tuo, kas lietuviška, ir turi visai, ipatšiai dvāsiškai gaivinties tuo, kas Lietuviu tautoj ir dvāsoj tam ira nokes.

Smarkiausiai veikia i žmogū dailės, mokslo ir doros bei tikibos apšireiškimai. Bet sakikime, kur kuomet tokie lietuviški apšireiškimai buvo nešami i žmones per laikraščius ir knygas? Kur kartā koks Lietuvis buvo aprāšomas žmonėms kaipo doro, prakilnaus žmogaus paveikslas! Berods, kad jis patlab pasimires buvo, keli žodžiai buvo apie jį tariami ir rāšomi, gal kartais ir kokia knigėlė išleidžiama, bet tai viskas. O šiaip iš mažens Lietuviai teisgirdo tik apie garbės vertus kitū tautū virus. Lig nebūtū tokiū Lietuviu niekuomet buve. Bet jų buvo ir ira.

O Lietuviu šeiminos gėvimas! Ar nieks nematė, kiek tše kartā gražumo ir doros! Kad tai parodžius kitiems ar žodžiu ar nupieštais vaizdeliais, kiek tše būtų geros lietuviškos intekmės ir auginimo ākstinū! Kokiū neapsākomai dailiu reginiu ira matiti Lietuviu vaikū ir jų motinū gėvime ir pasielgime! O viskas pasilieka paslėpta! Apie kām rāšo laikraščiai? Apie visas baurības. Kokius vaizdelius jie praneša? Žmogžudžiu. Berods ir didžiuju Pasaulio valdonū. Bet kas iš to mums Lietuviams? Liekime gausiai iš mūsų gėvimo apšireiškimo viskām, kas gražu ir dora, i žmones, ir matšime, kaip tše viskas augs, kas gražu ir dora, kaip Lietuviai tarps kaipo Lietuviai.

Toliau. Kiek Lietuviai patiria apie kitū kraštū grožibės, o apie savo nieko nežino! O tše kiekvienas kampelis gražumu spindi ir kvepia! Tše uždavinis fotografams ir dailininkams bei geografams begalinis. Apie Vokietšiu

praeitī Lietuviai daug mokinasi, apie savo nieko ar labai mąža težino. Kaip ilgai jie šlame krašte gyvena, kur jų kartais būta, kur jie dabar yra, kaip jų padėjimai su kitomis tautomis keitėsi, ir tt., visi tie daikilai turėtų nuolatai žmonėms laikraštisuose pranešami būti. Bet apie tai galime sakėti, jog tai dabar jau ir dāroma.

Lietuvių dailės reiškiniai jau seniai nors tik dainų ir drāmų pavidale pasiekę žmones. O kaip regima, ne be reikalo tiek metų vargome. Lietuviu noras būti Lietuvosiais yra jau gėvas ir tvirtėja iš dienos į dieną.

Bet reikia nešti nuolatai ir vis daugiau Lietuviu kultūros reiškiniu į žmones. O kur tai negalima, nors apie juos kalbėti laikraštisuose. Jū turime dabar Prūsuoose nors kelis, kurie tai su supratimu dāro. Visuomet reikėtų, kas Lietuviu yra gera įgita ir kas garbės verta, į atvirumā traukti. Gerosios pusės turėtų kiek imānant parodymos būti. Tik reikia saugoties neteisėbės. Tuomet pasidāro tiesiog pavojus. Nėsa teisėbė vis pareina į viršū, ir ta tad užmuša sukilusijį tautinį žmogaus džiaugsmā, ir randasi nusiminimas ir mirtis. Taipojau kenksmingas daalikas yra tūšias užtūlėjimas kokio gero darbo arba didžio tautinės kultūros vaisiaus arba gāl dar melangingas jo papeikimas. Ir nenoroms atsieina kartais ši ir tūn papeikti, kas nėra visai taip jau peiktina. O mes tik ištikrūjū neturime dār per apstūiai visokiū naudingū geribū žmoniškumui gaivinti. Kad mums yra noras teisingas gaivinti tautā, tad turime tai darūti ir nuoširdžiai, neįeškodami savo naudos, savo garbės, vien tik tikrosios, teisingos tautos tarnibos. Tuomet kiti pašaliniai daalikai ir be mūsų noro mums teks.

Pagaliaus dār vienas daalikas svarbus. Tūli, įpatūiai iškile žmonės, bėga nuo Lietuviu, kadāngi māno, mūsų tauta esanti mirimui paskirta. Tiems reikia tik priminti, kad mūsų tauta tikrai nemirtū, kad nors pusė tū, kurie taip

kalba, pasilikū Lietuvosiais ir dirbtū augindami Lietuviu kultūros vaisius.

Kas jų gāli gaminti, tas palaimintas yra, išrinktas tėvinės vaikas. Kas to negāli, nors turėtų juos dalinti žmonėms.

Tai keli aiškinimai mūsų uždavinio. Nors išvistū jū visi gėvi Prūsū Lietuviai ir tvirtūsi tikro ir vienat naudingo darbo! Pradėdami su nekantos sukėlimu, galime lengvai išrodūti "didžiais tautininkais ir veikėjais", bet mūsų veikas bus neišvengiamai tautos žudimas. Kas gyvena vien nekantos ir staigumo jausmais, tas nieko naudingo padarūti negāli ir augina savije ir nenoroms pavidā ir kitas nedoribes. Pastoja tokie žmonės tad veikiai tikrais trinkindtojais tikrojo tautinio darbo. Prūsuoose tai jau nekartā taip nusidavė. Todėl atsargiai! Tautinis mūsų padėjimas perlabai opus.

Vds.

APŽVALGA.

Ukstosi kārui. Visame pasaulje dabar kalbama apie žeme, vadinamā Marokko, ir kas iš jos ir dēl jos bus. Marokko guli Afrikos žiemos vakaruose, ir yra gana gražus, vaisingas ir turtingas krāstas. Žmonės, kurie tūse gyvena, turi savo gislose daug šiaurės tautū kraujo. Bet nėra tame krašte tvarkos. Todėl ten pirkliaujantieji žmonės: Francai, Vokietūiai, Angliai, Ispanai ir kiti kartais labai nesmagiame padėjime atsiranda. Todėl pradėjo į tos žemės reikalus kišties Francija dėdamosi ginti Airopos žmones. Kitoms valstijoms rodėsi, kad Francija nori pasigriebti visā Marokko ir padarė dēl tos že-

mės tām tikrā derėjimā. Francijai ir Ispanijai liko paskirta tvarkā tame krašte saugoti. Bet progai pasitaikius Francija su didžia kareivija nutraukė tūli į Marokko. Ispanija veikiai taipojau nusiantė kareiviu į tūn žeme. Francai dēl to labai supiko. Tai pagalvius dār ir mūžas Vokietūū kārū laivas tāpo nusūstas prie Marokkos krāsto. Ir dabar sukilo įpatūiai Francū nekanta prieš Vokietūius. O Angliai kiek imānidami tūn kursto. Tarp Vokietijos ir Francijos eina dabar deribos. Mat dalikas tas, kad viena antrai nenori palikti tokios žemės, kaip Marokko. Kad jau žeme atimti jos valdonui, tad

norētū visi kān gauti. Kas iš to išeis, negalima zinoti. Sanftkiai tarp valstijū toli nēra tokie, kaip tarp pavieniū dorū zmoniū. Valstijos gāli veikiau suliginamos būti su labai didžjais ir ziauriais svetnaudomis. Ir tarp jū īra beveik tik tas istātfmas regimas, kad tas turi daugiau tiesos, kurs galingesnis īra. O tām īsroditi īra kāras. Kaip īkā rā stumiās veiksns ļabi dzgnai īra vadinami didieji piniginikai ir pirkļiai. Bet ļabi daug priseda tše ir tie, kuriems svarbu īra valstijos galībe paroditi. Vokietijai tuotarpu ļabi reikalinga zemē, kur galētū Vokietīšiai nusidanginti tēvinēj ankštā pastojant. Nēsa Vokietija īra viena tū galingūjū valstijū, kuri neturi savo īseiviams tinkamos zemēs. Kaip tše bus, ar Marokko bus dalinama ar ne, ar pastos kāras tarp Vokietijos ir Francijos, dār neaišku. Bet kāro pavojos ļabi didis. Tik Vokietijos valdonai, rodos, nori kiek īmanīdami kāro īsvengti. Bet ar jiem tai pasiseks, abejotina. Išlengvo vis daugiau kila taip Vokietijoj, taip Francijoj kāro noras.

Muhameto tikībos zemēs. Patpinga kad īlgiai Muhameto tikībos krāstuose valstijū suirimas vis daugiau didinasi. Afrikos šiaurēs valstijos dēl tos priegasties jau seniau pakļuvo Airopos valstijoms. Tik visai vākaruose pasiliko Marokko, apie kuriā dabar eina gintšai. Visai rituose, Azijoj, Persija, rodos, irnebeilgai

išliks sāviška. O Turkija, kuri valdo Azijos vākarus, ļabi guri īra. Ir tvarka tše ļabi abejotina. Kas to priegastis, nesunku pasakīti: Valdonū, valdītōjū nedorībē, sāuvallia, svetnaudībē, ne-teisingumas. Toks augštūnū paveikslas padāro, kad īstvirķimas pastoja visur paprastu dalīku. Galima berods sakīti, visa tū zemīū nepalaima pareinanti īs to, kad jos valdomos despotū, tai estī nieko nesaurlntū valdonū. Bet Persija turi jau kelis metus savo saimā. O krāstui īs to tik nēra jokio gero. Nēsa nēra zmoniū atstovū didieji tēvinēs reikalai kaip reikiant branginami. Perdaug dār tūlū jieškoma sāu naudos īs kitū. Nēra daugio mātoma, kad vien teisingumas stiprina valstijā ir tas ļausmas, kurs liepia visiems stovēti uz kiekvienā ir kiekvienām uz visus. Tauta, valstija tegāli pastiprēti, kad visi tautos vaikai, visi valstijos giventojai stojasi ī vienībe. O ļiaujasi priēš viens antrā kovojē.

Lietuviū vienībē. Mūsū tautai atgijant, rodos reikalinga īs kiekvieno valstijū ir kitū tautū gīvenimo imties mātšiu savo atgijimui matuoti. Tauta īra tiek atsgāvusi, kiek jos vaikai dirba kits kito ļābi, paremia viens kitā materiālīškai ir dvāsīškai, tvirtina kas dienā daugiau tautos gīvenimā kaipo vienā didžjā vienībe. Isijūrint ir tūlus mūsū dalikus, galima nusiminti. Taip ļabi mūsū tauta suskaldīta ī

partijas, kurios stojasi priēš viena kitā. O viešuose susirinkimuose kartais nusiduoda visai netikētimi dalikai. Vienok žūrint apskritai ī visā tautā, tik īsrodo kitaip. Nuolatinis susirartināms īra aiškus. Tik imkime sāntiklus tarp Prūsū ir Didžiosios Lietuvos Lietuvū. Kiek tše dabar susirašinējimū! Kiek tše laikraštīsū keitimū! Kiek tše Intekmēs vienū ī kitus! Vieni žino apie kitus ir kalba apie juos. Žimiaušieji žmonēs šišon ir ten pasijšta. Vienū ir kitū padējimai īstīriami. O kad īra tame dār ir ļabi daug ir stambiū apsirīkimū, vis tik īra suliginant su kitais laikais visū Lietuvū gīvenimas šiek-tiek žimesniesiems paģistamas, Lietuviai jau gīvena kitū savo tautos vaikū sāmonēj. Dār-gi su Amerikos Lietuviais īra kiek susitarimū. To seniau vos numanti buvo. Amerikos Lietuviai īra berods īs didžiausios dalies Didž. Lietuvos īseiviai. O jie savo tēviške vis atmindavo. Ipatšiai kur prsieidavo piningais sušelpi Tēvinēs reikalus, jie īgijo gerā garsā.

Keliū Lietuvīū kelionē ī Amerikā. Paģindamu Amerikos Lietuvīū duosnumā, nukeliavo ten šia vāsarā du Lietuviu kunigū Alšauskas ir Tumas īs Didž. Lietuvos surinkti piningū ļabi naudingām dalīkui Didž. Lietuvoj, būtent sātīfmiū švietimo draugijos "Saulės" namū. (Jau nekārtā buvau berāšās apie tūn

draugijā, bet vis susiturēdavau neturēdamas tikrū žiniū. Gāl kitas apie jā kān parašīs.) Tūli Amerikoj rods nelabai širdingai su-tiko tuodu kunigu. Keli laikraštšiai net plātino negrazias paskalbas apie jū vienā, gāl ir antrā. Bet īlgiai tai mano sympatijā kreipia visiškai ī tū kunigū darbā. Kas pradeda žūrēti, kaip kitām uždrebēs nedorībēs žimius, tās tikrai īra nedorēlis, ir toks niekuomet nebrangīs dorō darbō. Bet rodos Amerikos Lietuvīū daugis sutiks tū kunigū reikalavimus su pilnomis rankomis. Nēsa taip būs be abejonēs patarnautā Lietuvai. — ī Amerikā nukeliāvo ir vienas Prūsū Lietuvis, būtent p. J. Vanagatis. Jis nori rinkti abonentū, jeib galētū toliau o dažniau īsleisti savo "Birute". Gāl ir būtū gera, kad jām tai pasisektū.

"Žiburio" draugija. Išėjo 2-nrs. "Žiburio" draugijos laikraštšio. Paduota jame tarsi tos draugijos darbū apskaita. Ir ī tūn isijūrējes, negāli nepagerbtī tū, kurie tūn draugijā īra īsteige, ir kurie jā veda. Tiesiog pavizdingas īra jūjū organizatoriškasis veikimas ir jūjū darbštumas. Pirmininkas visos tos draugijos ir josios, regis, siela īra Marijampolēs kunigas Dr. M. Gustaitis. Apskritai kunigai Didž. Lietuvoj ļabi rūpinasi Lietuvīū pakēlimu. Ir atsimentant tū, kiek tiktai Prūsuose kunigū Lietuviams dāroma, liūdnumas užeina. — Tik

pazvelgkime ī kelias "Žiburio" draugijos skaitlines. Draugija givēna 5-tus metus. Išviso ji turī dabar 57 skīrus su 4150 sārniariū. Inplaukē ī draugijos skīriū kāses 7581,85 rbl., tai īra apie 16000 M., īšleista 6466,45 rbl. Savo knīgīnuose draugija turi 22854 knīgas. Draugija laiko 8 pradines mokīklas, kuriose mokīnasi 469 vaikai. Draugija rengiasi īsteigtī zemēs dirbimo mokīklā īr nori tām nusīpīrktī dvārā. Mariampolēj "Žiburio" tī draugija laiko Lietuvaitēms net progymnazijā. Tūli draugijos skīriai īra īsīsteige skolinimo-taupīmo kāses; kiti pasīstāto savo namus; tūli surengē vākarus, kuriais sākomos buvo pāmokos apie geresnī ūkininkāvimā. Ir tt. Visko negālime īspāsakoti. Kas prie mūsū Prūsuoše gāli susilīginti su tokiu darbu?

Blaiivībē Didž. Lietuvoj. Jau Rugpiūt. "Jaunime" minējau, jog Didž. Liet. žmonēs darbininkai daug blaiivēsni, negu mūsiejī. O tatšau ten dār visur steigiamos "Blaiivīninkū" draugijos. Jos berods dār nelabai skaitlingos īr dēl girtuokliāvimo īr Didž. Liet. vis dār prīsieina skūsties. Bet blaiivībē ten plātīnasi īr plātīnāma. Marijampolēj "Blaiivībēs" draugija net īstengē nusīpīrktī namus už 2200 rbl. — apie 4800 M. Kiek tame Prūsuoše dārōma?

Prūsū susīrīnkiminīnkū blaiivībē. Rugp. "Jaunime" abe-

jojau, ar maldininkai apsieinā be alaus. Ir mār atrašē vienas jaunus Lietuvis tarp kitoko: "Esmī prie susīrīnkīmos užgaues īr niekur neesu mātes alaus ar šiaip kokūi alkoholiškū gērālū tarp maldinīnkū vartojant. Susīrīnkimininkai beī jū sakītojai īra tikri blaiivībēs plātītojai." Ir tt. Labai pasidžaugiū šīā žinute gāves. Mano patīrīmai, kurie berods jau senī īra, buvo mār īstārtājī abejojīmā sukēle. Gerai, kad esu apsirīkes. Tik labai būtū lemtina, kad blaiivībēs dalīkas būtū tikra īr tvirta tvarka vedamas tolin. Tik kur tie žmonēs tām? Ar nebūtū tai mokītū vīrū darbas. kunigū, mokītōjū? Ar jū tame nors vienas pasīdarbuoja?

Pasīmirē vienas Vokietšū poetas Lietuvis. Vadinosi jis kaipo poetas A. K. T. Tielo. Iš paėjimo buvos jardu Kurt Mikoleit. Gimes 11. Rugpiūt. 1874-mt. Tilgšē, mokīnosī pirmiau realinėje gymnazijoj īr studijāvō Berline īr Muenchuose filosofā, historīā beī raštijos istorīā. Vīriaušiai rāšē jis poēmus. Išėjo jūjū trīs didokos knīgos: Thanatos (Graikū žodis: Mirties dievas), Berline 1905-m., Klānge aus Lītauen (Balsai īs Lietuvis), Muenchuose 1907-m. īr Aus der Jugendzeit (Iš jaunimo laiko), Berline 1911-m. Daugiausia jis gīveno vargingame padėjīme Berline. Sī pavāsarī jis kelīavo ī Balkano pusiausali ī Palestīnā, kur jis susirgo. Grīžos Berline pasi-

mirē 23. Rugpiūtšio 1911-mt. Buvo jis gana pagarsēsjes Vokietšū raštīoj su savo poēmais. Prūsū Lietuvā jis su jos gīvenimu īr jos grožēmīs pirmas tikrai poētīškai īra aprāšes. Matīti, kaip labai jis savo gīmtinī krāštā īra mīlējos. Ir nekārtā jis īstaria savo skausmā, kad Lietuviū tautā mirštanti. Ipaītinga, kad tai dažnai galima īsgīrstī, īpatšiai īs tokiū žmoniū, kurie su savo gabumais īra īskīle īs didžiojo skaitšiaus. Tik rodos labai lengvai turētū būti suprantama, kad Lietuviū tautos gīvībē būtū labai stiprinta, kuomet tū dejuojantšūjū dēl jos nīkimo būtū kiekvienas savo gīvībe īr savo gabumus pašven-

tes Lietuviū tautai. Ir už visas tas tokiū Lietuvū raudas būtū turēje gīvībēs giesmes. Tielo būtū be abejonēs galējes didgiū Lietuvū poētū būti. Jau Vokietšū kalboj jis žīmus. O nors jis nebemokėjo lietuviškai (vartoja savo poēmuose klaidīngai Lietuviū žodžius), vis tik jo kraujas buvo lietuviškas īr tas daug gīviau būtū kalbējes Lietuviū kalba, kuomet Tielo jā būtū īsmānes. Kraujas īr kalba nėra skīriamu. Neminint viso to, Tielo īra vėl vienas paveikslas, kad mūsū laiku pradeda īr tokiuose žmonēs rasties labai gīva meilē ī mūsū Lietuvā, kurie īstīkrūjū jau visai īra atsīskīre nuo Lietuviū tautos. Vds.

PASIKALBĖJIMAI.

Šitai dāliai "Jaunimo" skaitlītōj prāšomi drāsiai raštī klausimū īr savo nuomonū īsreīskimū apie Ivairuosius gīvenimo dalīkus. Kiek galima, talpīsime.

Vīrukas. Ar paturtējes nepastoja žmogus dorensnis? — Turtas niekuomet nepadārō žmogaus nei dorensniu, nei nedoru. Bet īšaina dažnai taip, kad žmogus, ūmai daugturto īgījes, negino, kāsu juo pradēti īr īstīvirksta, īr rodosi īlig jis būtū nedoru pastojes. Bet jis buvo tikrai īr be to turto menkos doros žmogus, šiaip būtū turtu geriau pasinaudojes. Taip īr tautos, kurios laimīngame kare daug turto pasipīlēšia, dorīškai nupuola. Tai todēl, kad nevartoja īgītū turttū geru būdu, kadangi to nemoka. Žmogus turi īsmokti turtu suvaldītī.

lieka daugiau negu kits sārīšis su ganta ir kitais zmonėmis. Laukininko širdis fra tėviškės ir tėvėnės meilės lopšis. Niekur kaiminavimas su artimais nėra toks gražus, kaip tarp laukininkų. Todėl ir nekanta tarp jų taip labai biauiri išrodo. Išlengvo savo ir savo tėvų darbų praturtėjes laukininkas fra todėl paprastai vidutiniškos žmoniškios doros pavėdzju. Ir ta tauta tvirtai stovi, kuri turi skaitlingą tokių laukininkų luomą. Didžiojo Lietuvos dabar labai pasirūpinama pagerinti Lietuvos laukininkų padėjimą. Ira tai apsireiškimas tikro numanimo to, kaip Lietuvos tauta gali atsigauti. Ir tokiām darbui reikia kuo-širdingiau lemti geriausiaiį pasisekimą.

Ažalelis. Kaip galima giedojimui balsą pagerinti? Norint gerai giedoti, reikia pirm viso iš prigimties turėti ir mažus balsų skirtumus išgirstantšią ausį. Kad tos ausies nėra, visas darbas balsui pagerinti išeis nieku. Žmonių daugis berods turi tokius skirtumus nors šiek-tiek atskiriantšias ausis. Jos gali būti mažumā ir lāvinamos. Nusiduoda tai pasiklausant mūzikos ir dainū ir patšiam dainuojant. Bet apie tai nekalbėsiu. Pasirūpinant balsu reikia du daliku atskirti: kad būtų galima balsus

giedoti, kurie ir māza tesiskiria, o tad, kad balsas būtų ir skambus. Prie pirmo daliko: Ivairius, augštesnius ir žemesnius balsus žmogus gali išgiedoti, kadangi kūneliai, iš kurių jo gerklė susideda, visai gali pasijudinti ir daugiau ar mažiau ištempti balsų plevė, kuri gerklėj randasi. Kuomet minėtieje kūneliai tām nėra gana įprātinti, neišaina tikri balsai. Ir tad reikalinga labai daug giedoti po priežiūra žmogaus, kurs gerā ausį turi, gal su juo kartu giejant. Prie antro daliko: Balsas gali negerai skambėti, kadangi jis, nors būdamas tikras, negerai iš burnos išduodamas, tai gal perdaug gerklėj laikomas, tai gal kad burna negana atveriama, dantis sukandamos, lūpos sutšiaupiamos, ir tt. Balsas turi būti lengvai pro platšiai atvertā apvaliā burnā išduodamas. Bet gali būti ir taip giedama, o tik nėra gražaus, skambaus balsu. Tai gal žmogus negeros sveikatos, arba perliesas; bet viriausiai gadina balsā nedorus gyvenimas. Nedorumas, įpatšiai gašlumas, labai pasidoro žmies balse. Kuo doresnis žmogus, tuo gražiau, maloniau skamba jo balsas. Apie tai rašiau Rūgpiūtšio "Jaunime" po antrašo: Givas zodis.

Ilantrā klausimā kitā kartā atsiliepsiū. Vds.

I LIETUVIUS DAILININKUS.
Norėtume "Jaunimo" viršeli gražesni turėti. Bet mintis turėtu ta pati pasilikti. Kas mėgintu tai padariti? Laiko lig 1. Gruodžio 8. m. Piešinius su honorāro prašimais reikia siūsti į "Jaunimo" leidėją.

3ODINELIS.

aitrus — eifrig
aitrumas — der Eifer
angus-i-u — zāhe
apākti — blind werden
apsiniaukti — bewölken
apvilbinti — durch Worte willfāhig machen
apvalkas — der Bezug, Bettbezug
asmuo — die Persōnlichkeit
atkaklus-i-u — hartnāckig
atskala — die Sekte
avidė — der Schafstall

bendras-a-a — gemeinsam
botšius — der Grossvater
bridis — der Grad, das Bisschen
buklusi-u — fest in seiner
Ansicht, auch schlau

diviviris — der Mann von Wert,
der Held

dimstininkas — Gutsbesitzer
dirgnis — der Nerv

gabus-i-u — fāhig, begabt
gaivus-i-u — erquicklich
gašlus-i-u — wollüstig
gerbti — achten

īnagis } — das Werkzeug
īrankis }

īsibingėti — eingewōhnen, allmāhlich grosz, bedeutend werden

īšrantimas — die Auskerbung

klūtīs — das Hindernis
krumšlas — der Knōchel, auch der harte Erdklosz

lemti — wūnschen, gōnnen, gewāhren, fūgen (seitens des Schicksals)

māstiti — ūberlegen, nachdenken
monas — das Trugbild, die Tāuschung

niekšas — der Nichtswūrdige,
Taugenichts

padārga — Gerāt, Werkzeug
pakirėti — unertrāglich werden
pavienis-i — der einzelne pramonija — das Gewerbe
prieikin — nach vorne, vorwārts
priemonė — das Mittel zur Erreichung eines Zweckes

rakandai — das Hausgerāt
rūmai — das vornehme Gebāude,
Bauwerk
rūšis — die Art, Species

saikus-i-u — māsizg
sāndora — die Eintracht
sāžiningas-a-a — gewissenhaft
skirius — der Abteil
slaugiti — pflegen
smalsus-i-u — neugierig
spalva — die Farbe
straigė — die Schnecke

sugures — zerfallen, locker geworden (von Dingen)
sutizges — weich, breiig, schlaff geworden

tarpti — gedeihen
tautinis — national
tvarka — die Ordnung
tvarinis — das geschaffene Werk, das Erzeugnis
tverti — fassen, schaffen

tvėrėjas — der Urheber, Schöpfer
ūpas — die Laune, die Stimmung
vaišės — die Aufnahme, Bewirtung eines Gastes
vāžė — der Schlitten
vergovė — das Sklaventum —
vergija — die Sklaverei,
alle Sklaven
žāsīdė — der Gänsestall
žiaurus-i-u — rauh.

NAUJI RASTAI

(suteikti "Jaunimui").

Paparonis, 3algoris. Seinai 1911-m. "Saltinio" knigino leidinis. 15 kap. Raštėlis duoda žvelgti i Lietuvos praeiti lig "Didžiojo Mūšio". Tūli vaizdeliai ir keli Lietuvos kunigaikštisū atveizdziai padāro tān rāštā žimū. Tik kodėl kalbama apie "3algori"? Nėra tai nei kokios vietos vardas, nei išvertimas kokio vardo.

Riģiškiū Jonas, Lietuvjū kalbos sintaksė. Pirmoji dalis. Seinai, "Saltinio" kniginas 1911. 75 kap. — Ira tai senai laukiama kniga. O labai ir reikalinga. Mūsū kalba taip kitū kalbū intekmiū sudarkita, kad pamatine jos struktūra, tvarka, te galėjo būti žmogaus išvīsta, kurs visā āmziū tām pašventes. O tai ira padāres Riģiškiū Jonas. Ir tuo jo veikalū nėra tik pavieniems žmonėms patarnauta, bet visai tautai. Šitoj knigoj mātoma, kaip Lietuviū dvāsia apsireiškia kalba, ir taip tiesiog tos dvāsijos būdas parodomas. Vienok tai sakita tik iš mokliško atžvilgio. Praktiškai ta kniga bus vadovas sakiniams tverti ir sudėti, vadovas, kuriuo galima nusitikėti, visiems norintiems gražiai ir aiškiai lietuviškai kalbėti.

Juozas Neimontas, Pirmutinė kregždutė, 8 dainos mišriems balsams. 1911-m. kur išėjo, nepasakita. 40 kap. 7 tū daineliū ira žmoniū dainos. Visos jos rodos lig Sol, dār niekur mišriems balsams neišleistos, o gana dailios.

IS leidėjų-rašytojų pusės.

Nuolatai rāginame rūpintis papildinimū "Jaunimo" skaititojū skaitšiams. Toliau meldžiame, įpatšiai Didž. Lietuvoj gyvenantšiujū, savo adresu aiškiai o vis lietuviškai ir rusišškai parašiti. — "Jaunimas" siuntšiamas i namus už 2 M. per metus, i Didžiąją Lietuvā už i Rubli, i Amerikā už 60 centū, pavienis numeris už 20 pfg., 10 kap. arba 10 cent.

Už leidėjus-rašytojus

Martin Aszmutat, Tilžėj, Augštoji gatvė 28 (Hohe Str.).